

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEJA,
predstavljeni 9. septembra 2021¹

Zadeva C-242/20

**HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, kot pravna naslednica družbe HRVATSKE ŠUME, javno
poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p.o.,
Zagreb,
proti
BP EUROPA SE, kot pravna naslednica družbe DEUTSCHE BP AG, kot pravna naslednica
družbe THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Visoki trgovački sud Republike Hrvatske
(višje gospodarsko sodišče Republike Hrvaške))

„Predhodno odločanje – Območje svobode, varnosti in pravice – Pravosodno sodelovanje
v civilnih in gospodarskih zadevah – Sodna pristojnost – Uredba (ES) št. 44/2001 – Tožba za
vračilo zaradi neupravičene obogatitve – Opredelitev – Člen 5, točka 1, in člen 5, točka 3 –
Posebna pristojnost v ,zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji‘ in v ,zadevah v zvezi z delikti ali
kvazidelikti“

I. Uvod

1. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (višje gospodarsko sodišče, Hrvaška) je s tem predlogom za sprejetje predhodne odločbe Sodišču predložilo vprašnji v zvezi z razlago Uredbe (ES) št. 44/2001 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah² (v nadaljevanju: uredba Bruselj I).

2. Ti vprašnji sta bili postavljeni v okviru spora med HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, družbo hrvaškega prava, in BP EUROPA SE, družbo s sedežem v Hamburgu (Nemčija), v zvezi z denarnim zneskom, zaseženim na bančnem računu prvonavedene in prenesenim v premoženje drugonavedene v okviru izvršilnega postopka. Ta postopek je bil pozneje razveljavljen, tožeča stranka iz postopka v glavni stvari pa predlaga vračilo zadevnega zneska, pri čemer njen zahtevek temelji na neupravičeni obogatitvi.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

² Uredba Sveta z dne 22. decembra 2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42).

3. V začetni fazi, v kateri je spor o glavni stvari, mora predložitveno sodišče opredeliti, ali so hrvaška sodišča pristojna za odločanje o tem zahtevku za vračilo ali pa je treba zadevo v odločanje predložiti nemškemu sodiščem kot sodiščem države članice, v kateri ima družba BP EUROPA stalno prebivališče. Odgovor je odvisen zlasti od tega, ali tak zahtevek spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.

4. Ni prvič, da je Sodišče pozvano, naj se z vidika Uredbe Bruselj I izreče o opredelitvi zahtevkov, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi. Vendar še ni odgovorilo tako nedvoumno, da bi bilo mogoče opredeliti, ali se pravilo glede pristojnosti v „zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ iz člena 5, točka 3, te uredbe uporablja za take zahtevke. Ker je ta določba na sistematični ravni povezana z določbo o „zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5, točka 1, navedene uredbe, bo Sodišče s to zadevo dobilo priložnost, da poda celosten odgovor v zvezi s tema praviloma.

5. V teh sklepnih predlogih bom pojasnil, da zahtevki za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, *po eni strani* niso zajeti z „zadevami v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I, razen če so tesno povezani z obstoječim ali domnevno obstoječim pogodbenim razmerjem med strankama v sporu, in da *po drugi strani* ne spadajo med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, te uredbe.

II. Pravni okvir

A. Uredba Bruselj I

6. V uvodnih izjavah 11 in 12 Uredbe Bruselj I je navedeno:

„(11) Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. [...]

(12) Poleg stalnega prebivališča toženca mora obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva.“

7. Člen 2(1) te uredbe določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

8. Člen 5 navedene uredbe v točkah 1 in 3 določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

1. (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti;

[...]

3. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“.

9. Uredba Bruselj I je bila nadomeščena z Uredbo (EU) št. 1215/2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah³ (v nadaljevanju: Uredba Bruselj Ia). Vendar se v skladu s členom 66 zadnjenavedene uredbe ta uporablja samo za sodne postopke, ki so se začeli po 10. januarju 2015. Ker je bila tožba v postopku v glavni stvari vložena 1. oktobra 2014, se zanjo *ratione temporis* uporablja Uredba Bruselj I.

B. Hrvaško pravo

10. V hrvaškem pravu so pravila o neupravičeni obogatitvi določena v členih od 1111 do 1120 zakon o obveznim odnosima (zakon o obligacijskih razmerjih, Narodne novine, št. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 in 29/18).

11. Člen 1111 tega zakona določa:

„1. Kadar del premoženja ene osebe na kakršen koli način preide na premoženje druge osebe, pri čemer ta prehod nima podlage v pravnem poslu, odločbi sodišča oziroma drugega pristojnega organa ali zakonu, ga mora pridobitelj vrniti ali, če to ni mogoče, nadomestiti vrednost dosežene koristi.

2. Prenos premoženja zajema tudi doseganje koristi na podlagi izvršitve akta.

3. Obveznost vračila ali nadomestila vrednosti obstaja tudi v primeru koristi, pridobljene na neupoštevni podlagi ali podlagi, ki je bila pozneje odpravljena.“

III. Spor o glavni stvari, vprašanja za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

12. Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je Trgovački sud u Zagrebu (gospodarsko sodišče v Zagrebu, Hrvaška) na določen datum na zahtevo družbe THE BURMAH OIL (Deutschland) GmbH odredilo prisilno izvršitev obveznosti, ki je bremenila družbo FUTURA d.o.o., Zagreb (Hrvaška), in sicer z zasegom, izvedenim v korist prvonavedene družbe, denarne terjatve, ki jo je imela drugonavedena družba do tretje družbe, to je družbe HRVATSKE ŠUME.⁴

13. Zadnjenavedena družba je pri Vrhovni sud Republike Hrvatske (vrhovno sodišče, Hrvaška) vložila izredno pravno sredstvo, s katerim je predlagala ugotovitev neveljavnosti izvršilnih ukrepov, odrejenih zoper njo. Ker to pravno sredstvo ni imelo odločilnega učinka, je bila prisilna izvršba izvedena 11. marca 2003, ko je bil njen bančni račun bremenjen za znesek 3.792.600,87 hrvaških kun (HRK) (približno 503.331 EUR), prenesenih na družbo DEUTSCHE BP AG – ki je medtem postala pravna naslednica družbe THE BURMAH OIL (Deutschland) – iz naslova poplačila zadevne terjatve.

³ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 (UL 2012, L 351, str. 1).

⁴ Natančneje, takrat je bila to družba HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb, katere pravna naslednica je pozneje postala družba HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb. Ker je ta okoliščina za obravnavano zadevo brezpredmetna, bom zaradi poenostavitve napotoval na družbo HRVATSKE ŠUME, pri čemer to poimenovanje brez razlikovanja zajema tako prvo kot drugo družbo.

14. V okviru pravnega sredstva, ki ga je vložila družba HRVATSKE ŠUME, je Vrhovni sud (vrhovno sodišče) v sodbi z dne 21. maja 2009 razsodilo, da so izvršilni ukrepi, izvedeni v zvezi s to družbo, neveljavni.

15. Družba HRVATSKE ŠUME je z vlogo z dne 1. oktobra 2014 pri Trgovački sud u Zagrebu (gospodarsko sodišče v Zagrebu) zoper družbo BP EUROPA (ki je medtem postala pravna naslednica družbe DEUTSCHE BP) vložila tožbo za vračilo zaradi neupravičene obogatitve.⁵ V tem okviru je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari v bistvu trdila, da je bila zaradi sodbe Vrhovni sud (vrhovno sodišče) z dne 21. maja 2009 odpravljena pravna podlaga za prenos zasežene terjatve v premoženje družbe DEUTSCHE BP, zato naj bi bila ta družba deležna neupravičene obogatitve. Družba BP EUROPA naj bi torej morala družbi HRVATSKE ŠUME zadevni znesek skupaj z zakonitimi obrestmi vrniti.

16. Družba BP EUROPA je v odgovoru na tožbo uveljavljala nepristojnost hrvaških sodišč. Trgovački sud u Zagrebu (gospodarsko sodišče v Zagrebu) je s sklepom z dne 20. marca 2019 tožbo družbe HRVATSKE ŠUME iz tega razloga zavrglo. To sodišče je v bistvu menilo, da se, ker Uredba Bruselj Ia ne vsebuje posebnega pravila o pristojnosti v zadevah v zvezi z neupravičeno obogatitvijo, uporablja zgolj splošno pravilo o pristojnosti sodišč države članice stalnega prebivališča tožene stranke iz člena 4(1) te uredbe. Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari naj bi torej morala tožbo vložiti pri nemških sodiščih.

17. Družba HRVATSKE ŠUME je zoper ta sklep vložila pritožbo pri Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (višje gospodarsko sodišče, Hrvaška). To sodišče ugotavlja, da je Trgovački sud u Zagrebu (gospodarsko sodišče v Zagrebu) napačno napotilo na Uredbo Bruselj Ia, saj se za tožbo, ki jo je vložila tožeča stranka iz postopka v glavni stvari, *ratione temporis* uporablja Uredba Bruselj I.⁶ Poleg tega se višje sodišče sprašuje, ali bi bila lahko hrvaška sodišča za obravnavo te tožbe pristojna na podlagi člena 5, točka 3, ali člena 22, točka 5, Uredbe Bruselj I. V tem okviru se to sodišče *po eni strani* sprašuje, ali tožba za vračilo zaradi neupravičene obogatitve spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu prve določbe. *Po drugi strani* se še sprašuje, ali zadevna tožba spada med „postopke v zvezi z izvršitvijo sodnih odločb“ v smislu druge določbe, saj je do zatrjevanje obogatitve prišlo v povezavi z izvršilnim postopkom.

18. V teh okoliščinah je Visoki trgovački sud (višje gospodarsko sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali spadajo tožbe za vračilo zaradi neupravičene obogatitve na področje pristojnosti iz [Uredbe Bruselj I] v zadevah v zvezi s ‚kvazidelikti‘, glede na to, da določba člena 5, točka 3, te uredbe med drugim določa: ‚Oseba, ki ima stalno prebivališče v državi članici, je lahko tožena v drugi državi članici [...] v zadevah v zvezi [s] [...] kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek‘?

⁵ Predložitveno sodišče pojasnjuje, da je mogoče v skladu s hrvaškimi pravili, ki urejajo izvršilni postopek (glej zlasti člen 58, točka 5, Ovršni zakon (zakon o prisilni izvršbi, *Narodne novine*, št. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 in 70/12)), če je bila prisilna izvršba obveznosti izvedena in so bili izvršilni ukrepi pozneje razglašeni za neveljavne, zahtevke za vračilo neupravičeno izterjanega premoženja vložiti v okviru istega izvršilnega postopka. Vendar je treba tako zahtevo vložiti najpozneje eno leto po koncu tega postopka. V obravnavani zadevi pa je bila sodba Vrhovni sud (vrhovno sodišče) izrečena šest let po izvedbi sporne prisilne izvršbe. Zato je morala družba HRVATSKE ŠUME vložiti tožbo za vračilo, ločeno od prvotnega izvršilnega postopka.

⁶ Glej točko 9 teh sklepnih predlogov.

2. Ali spadajo pravdni postopki, ki se začnejo zaradi omejenega časovnega obdobja, v katerem je mogoče vračilo neupravičeno plačanih zneskov zahtevati v istem sodnem izvršilnem postopku, na področje izključne pristojnosti iz člena 22, točka 5, [Uredbe Bruselj I], ki določa, da so v postopkih v zvezi z izvršitvijo sodnih odločb izključno pristojna sodišča države članice, v kateri je bila sodna odločba izvršena ali naj bi bila izvršena, ne glede na stalno prebivališče?“

19. Predlog za sprejetje predhodne odločbe z dne 6. maja 2020 je na Sodišče prispel 8. junija istega leta. Pisna stališča so Sodišču predložile hrvaška in češka vlada ter Evropska komisija. Obravnave v tej zadevi ni bilo.

IV. Analiza

20. Obe vprašanji, ki ju je postavilo predložitveno sodišče, se nanašata na pristojnost sodišč držav članic Unije v skladu z Uredbo Bruselj I⁷ za obravnavo tožbe, ki temelji na neupravičeni obogatitvi. V skladu z zahtevo Sodišča se bom v teh sklepnih predlogih osredotočil na prvo od njiju.

21. Uvodoma je treba opozoriti, da člen 2(1) te uredbe kot *splošno pravilo* določa pristojnost sodišč države članice, v kateri ima stalno prebivališče tožena stranka. V obravnavani zadevi ni sporno, da je stalno prebivališče družbe BP EUROPA za namene uporabe te uredbe v Nemčiji.⁸ S to določbo je torej pristojnost podeljena nemškimi sodiščem.

22. Vendar Uredba Bruselj I določa tudi pravila, ki v nekaterih primerih tožeči stranki omogočajo, da toženo stranko toži pred sodišči druge države članice.⁹ Ta uredba med drugim v členu 5 vsebuje *pravila glede posebne pristojnosti v zvezi z različnimi „zadevami“*, ki tožeči stranki dajejo možnost, da tožbo vloži pri enem ali več dodatnih sodiščih.

23. Taka pravila obstajajo zlasti v „zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji“ in „zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti“. Za tožbe iz prve kategorije člen 5, točka 1, Uredbe Bruselj I tožeči stranki omogoča, da jih vloži pri sodišču v „kraju izpolnitve zadevne obveznosti“. Za tožbe iz druge kategorije člen 5, točka 3, te uredbe določa, da jih je mogoče vložiti pri sodišču kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer ta grozi.

24. Možnost, ki jo ima tožeča stranka, da lahko izkoristi ti morebitni pristojnosti, je odvisna od opredelitve tožbe, ki jo vloži. Predložitveno sodišče pa se sprašuje prav o tej opredelitvi. V bistvu namreč sprašuje, ali tožba za vračilo zaradi neupravičene obogatitve, kakršno je vložila družba HRVATSKE ŠUME – ker Uredba Bruselj I glede tega ne vsebuje nobenega posebnega pravila – spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ iz člena 5, točka 3, te uredbe. Nazadnje je treba še opredeliti, ali lahko hrvaško sodišče, ki mu je ta družba predložila zadevo, pristojnost utemelji na tej določbi ali ne.

⁷ Ni sporno, da se za tožbo, ki jo je vložila družba HRVATSKE ŠUME, uporablja Uredba Bruselj I. *Najprej*, ta tožba spada na njeno stvarno področje uporabe, ker se po eni strani umešča v okvir čezmejnega spora in je po drugi strani (*a priori*) zajeta s „civilnimi in gospodarskimi zadevami“ v smislu člena 1(1) te uredbe. *Dalje*, navedena tožba spada na osebno področje uporabe navedene uredbe, saj se pravila o pristojnosti, ki jih določa, načeloma uporabljajo, kadar je stalno prebivališče tožene stranke na ozemlju države članice (glej uvodno izjavo 8 navedene uredbe), in je stalno prebivališče družbe BP EUROPA v Nemčiji (glej točko 21 teh sklepnih predlogov). *Nazadnje* in kot je bilo že pojasnjeno v točki 9 teh sklepnih predlogov, ta tožba spada na časovno področje uporabe navedene uredbe.

⁸ Člen 60(1) Uredbe Bruselj I določa, da imajo za namene te uredbe gospodarske družbe stalno prebivališče med drugim v kraju, kjer imajo statutarni sedež.

⁹ Glej v tem smislu člen 3(1) Uredbe Bruselj I.

25. Kot sem navedel že v uvodu k tem sklepnim predlogom, opredelitev zahtevkov, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, z vidika Uredbe Bruselj I, v sodni praksi Sodišča ni čisto novo vprašanje v pravem pomenu besede.¹⁰ Predloženih mu je bilo namreč že več zadev v zvezi s to problematiko z vidika različnih določb te uredbe.¹¹ Vendar še ni nedvoumno razsodilo o vprašanju, postavljenem v tej zadevi.¹²

26. Predložitveno sodišče se nagiba k mnenju, ki ga deli s češko vlado in Komisijo, da tožba, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, spada na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I. Podobno kot hrvaška vlada se s tem ne strinjam. V tem okviru pojasnujem, da se prvo vprašanje za predhodno odločanje sicer nanaša zgolj na navedeni člen 5, točka 3, vendar je ta določba na sistematični ravni – kot bo pojasnjeno v nadaljevanju – povezana s členom 5, točka 1, te uredbe. O prvonavedeni določbi se namreč ni mogoče izreči, ne da bi prej izločili drugonavedeno. Torej ju bom zaporedoma preučil (oddelek B). Pred tem se bom na kratko vrnil k pravnemu institutu neupravičene obogatitve, kot izhaja iz nacionalnih pravnih sistemov držav članic (oddelek A).

A. Glavne smernice v zvezi z neupravičeno obogatitvijo

27. Kolikor vem, vsi nacionalni pravni sistemi držav članic v taki ali drugačni obliki poznajo pravni institut neupravičene obogatitve (ki je lahko poimenovan tudi z izrazi „nepravična“, „brez pravnega temelja“ ali „nelegitimna“).¹³ Ta institut narekuje, da mora oseba, ki prejme neupravičeno obogatitev v škodo druge osebe, tej osebi to korist vrniti.¹⁴ Na splošno se šteje, da je navedeni institut izraz načela pravičnosti, v skladu s katerim nihče ne sme obogateti na račun drugega.¹⁵

¹⁰ V teh sklepnih predlogih bom napotoval na zadeve v zvezi s Konvencijo o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, podpisano 27. septembra 1968 v Bruslju (UL 1972, L 299, str. 32, v nadaljevanju: Bruseljska konvencija), na Uredbo Bruselj I (ki je nadomestila to konvencijo) in na Uredbo Bruselj Ia (s katero je bila prva uredba prenovljena), ne da bi razlikoval med temi akti. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča se namreč njegova razlaga določb Bruseljske konvencije in Uredbe Bruselj I lahko prenese na „enakovredne“ določbe Uredbe Bruselj Ia (in obratno). Tako je zlasti v primeru člena 5, točki 1 in 3, prvih dveh aktov na eni strani ter člena 7, točki 1 in 2, tretjega akta na drugi strani (glej zlasti sodbo z dne 24. novembra 2020, Wikingerhof, C-59/19, v nadaljevanju: sodba Wikingerhof, EU:C:2020:950, točka 20 in navedena sodna praksa).

¹¹ Glej sodbe z dne 27. septembra 1988, Kalfelis (189/87, v nadaljevanju: sodba Kalfelis, EU:C:1988:459); z dne 28. marca 1995, Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85); z dne 11. aprila 2013, Sapir in drugi (C-645/11, EU:C:2013:228); z dne 20. aprila 2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282); z dne 28. julija 2016, Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:607), in z dne 12. oktobra 2016, Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:763).

¹² To vprašanje je bilo postavljeno že v zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi z dne 28. marca 1995, Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85), in z dne 28. julija 2016, Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:607). Vendar se je Sodišče v prvi sodbi izreklo za nepristojno, medtem ko je v drugi menilo, da na vprašanje ni treba odgovoriti, ker zadevni zahtevek ne spada na področje uporabe Uredbe Bruselj I. Nasprotno pa je generalni pravobranilec N. Wahl o navedenem vprašanju precej razpravljal v sklepnih predlogih v zadevi Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, točke od 48 do 75), na katere se bom opiral. Nazadnje, sodba Kalfelis sicer ne ponuja nedvoumnega odgovora na isto vprašanje, vsebuje pa nekaj indicov v zvezi s tem (glej točki 73 in 74 teh sklepnih predlogov).

¹³ Za primerjalno analizo glej Von Bar, C., in drugi (ur.), Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) – Interim Outline Edition; prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group), Sellier, European Law Publishers, München, 2008, zv. IV, knjiga VII („Unjustified enrichment“), str. 3843 in naslednje, zlasti str. od 3850 do 3874. Neupravičena obogatitev obstaja tudi v materialnem pravu Unije (glej zlasti sodbi z dne 18. decembra 2014, Somvao, C-599/13, EU:C:2014:2462, točki 35 in 36, in z dne 16. novembra 2006, Masdar (UK)/Komisija, T-333/03, EU:T:2006:348, točka 94 in navedena sodna praksa).

¹⁴ Za podobno opredelitev glej člen VII.-1:101(1) DCFR.

¹⁵ Glej zlasti sklepne predloge generalnega pravobranilca J. Mazáka v zadevi Masdar (UK)/Komisija (C-47/07 P, EU:C:2008:342, točka 47). Kot navaja predložitveno sodišče, neupravičena obogatitev izhaja iz *condiciones* (*condictio indebiti*, *condictio sine causa* itd.) iz rimskega prava (glej zlasti Romani, A.-M., „Enrichissement injustifié“, Répertoire de droit civil, Dalloz, februar 2018, točka 21).

28. Obrisi tega instituta se med državami članicami razlikujejo. Natančneje, nekateri nacionalni pravni sistemi, na primer madžarski in poljski, vsebujejo vseobsegajoč pojem neupravičene obogatitve, ki se ujema z eno samo tožbo, zgodovinsko poimenovano „de in rem verso“. Drugi nacionalni pravni sistemi, med njimi danski, španski ali avstrijski, ta institut razčlenjujejo na več različic, od katerih vsaka pozna svojo tožbo, pri čemer med drugimi oblikami neupravičene obogatitve izstopa zlasti vračilo neupravičenih plačil (*condictio indebiti*). Poleg tega se ta institut in njegove morebitne različice umeščajo v različne pravne kategorije. V francoskem pravu na primer neupravičena obogatitev (in neupravičeno plačilo) spada na področje uporabe „kvazipogodb“, pri čemer tega pojma drugi pravni redi, na primer nemški, ne poznajo, medtem ko navedeni institut v *common law* spada v nedavno izoblikovano vejo prava, poimenovano *law of restitution*.¹⁶

29. Vendar ta malenkostna odstopanja za namene uporabe pravil mednarodnega zasebnega prava Unije niso odločilna. Zlasti menim, da ni treba razlikovati med plačilom nedolga in neupravičeno obogatitvijo, saj drugi pojem v širokem pomenu zajema prvega. Poleg tega natančna razvrstitev zadnjenavedenega instituta v nacionalnem pravu vsake posamezne države članice ni toliko pomembna kot dejstvo, da ta običajno spada v *kategorijo sui generis*, ki se zlasti ne navezuje niti na pogodbeno pravo niti na pravila, ki se uporabljajo za odškodninsko odgovornost.

30. Neupravičena obogatitev je v nacionalnih pravnih sistemih držav članic namreč *samostojen temelj obveznosti*. Natančneje, s prejetjem take obogatitve nastane *obveznost vračila*. Obogateli mora prikrajšanemu vrniti premoženjsko korist (ali, če je to primerno, denarno protivrednost te koristi), ki jo je prvi neupravičeno prejel v škodo drugega. Zakon si tako prizadeva za popravo nepravilnega položaja z naložitvijo ponovne vzpostavitve *statu quo ante*. Tožeča stranka se v okviru tožbe zaradi neupravičene obogatitve sklicuje na to obveznost.¹⁷ Torej bom v nadaljevanju teh sklepnih predlogov zaradi poenostavitve govoril o tožbi(-ah) za vračilo zaradi neupravičene obogatitve.

31. V navedenih različnih nacionalnih pravnih sistemih morajo biti za vložitev take tožbe na splošno izpolnjeni *štirje pogoji*, in sicer 1. obogatitev tožene stranke, 2. prikrajšanje tožeče stranke, 3. obstoj soodnosnosti med obogatitvijo in prikrajšanjem ter 4. neobstoj „pravnega temelja“ (drugače povedano, pravne podlage), ki bi ju upravičeval.¹⁸

32. Družba HRVATSKE ŠUME trdi, da so ti pogoji, kot so določeni v hrvaškem pravu, v obravnavani zadevi izpolnjeni. Kot pojasnjuje predložitevno sodišče, sta zaseg več milijonov hrvaških kun z bančnega računa tožeče stranke iz postopka v glavni stvari in prenos tega zneska v premoženje družbe THE BURMAH OIL (Deutschland) povzročila obogatitev drugonavedene družbe in soodnosno prikrajšanje prvonavedene. Čeprav je ta prenos bogastva sprva imel „pravni temelj“, to je izvršilni postopek, ki ga je vodila družba THE BURMAH OIL (Deutschland) zoper družbo FUTURA, in, natančneje, izvršilne ukrepe, ki jih je odredilo Trgovački sud u Zagrebu

¹⁶ Glej zlasti Von Bar, C., in drugi, *op. cit.*, str. od 3860 do 3865.

¹⁷ Glej sodbo z dne 16. decembra 2008, Masdar (UK)/Komisija (C-47/07 P, EU:C:2008:726, točki 44 in 47), in sklepane predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, točka 61).

¹⁸ Obogatitev ima „pravni temelj“, če je utemeljena s pogodbo, enostranskim aktom, zakonsko obveznostjo, sodno odločbo itd. (glej zlasti sodbo z dne 16. decembra 2008, Masdar (UK)/Komisija, C-47/07 P, EU:C:2008:726, točka 46). Poleg tega se tožba za vračilo zaradi neupravičene obogatitve na splošno vložijo podredno, torej kadar prikrajšani nima nobenega drugega pravnega sredstva, s katerim bi izterjal, kar mu je dolgovano (glej zlasti sklepane predloge generalnega pravobranilca J. Mazáka v zadevi Masdar (UK)/Komisija, C-47/07 P, EU:C:2008:342, točki 47 in 48).

(gospodarsko sodišče v Zagrebu) zoper družbo HRVATSKE ŠUME, je Vrhovni sud Republike Hrvatske (vrhovno sodišče) te ukrepe razveljavilo in s tem navedeni „pravni temelj“ retroaktivno odpravilo.¹⁹

B. Opredelitev zahtevkov za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, z vidika člena 5, točka 1, in člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I

33. Glavni obrisi neupravičene obogatitve so torej podani, zato je treba zdaj preučiti še *opredelitev* zahtevkov s tako podlago z vidika člena 5, točka 1, in člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I. V zvezi s tem je treba opozoriti na nekaj metodoloških vidikov.

34. Sodišče je že večkrat razsodilo, da sta pojma „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz prvonavedene določbe in „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ iz drugonavedene – ker v Uredbi Bruselj I nista opredeljena – avtonomna pojma prava Unije, ki ju je treba razlagati ob upoštevanju predvsem²⁰ *sistema* in *ciljev* navedene uredbe, da se tako zagotovi enotna uporaba pravil o pristojnosti, ki jih ta določa, v vseh državah članicah. Uvrstitev zahtevka v eno ali drugo kategorijo torej ni odvisna od rešitev, ki jih določa nacionalno pravo sodišča, pri katerem je vložen (tako imenovano načelo „*lex fori*“), niti od opredelitve v pravu, ki se uporablja (tako imenovano načelo „*lex causae*“).²¹

35. Glede, na eni strani, *sistema* Uredbe Bruselj I je Sodišče že večkrat razsodilo, da ta sistem temelji na splošnem pravilu o pristojnosti sodišč države članice stalnega prebivališča tožene stranke, določenem v členu 2(1) te uredbe, medtem ko pravila o posebni pristojnosti zlasti iz njenega člena 5 pomenijo odstopanja od tega splošnega pravila in jih je treba kot taka razlagati ozko.²²

36. Glede, na drugi strani, *ciljev* Uredbe Bruselj I pa je iz njene uvodne izjave 12 razvidno, da je namen pravil o posebni pristojnosti iz člena 5, točka 1, in člena 5, točka 3, te uredbe zlasti²³ uresničiti cilja bližine in učinkovitega izvajanja sodne oblasti. V zvezi s tem je Sodišče že večkrat razsodilo, da je bila možnost izbire, ki se tožeči stranki ponuja s tema določbama, uvedena – glede na to, da v „zadevah“, na katere se nanašata, obstaja posebej tesna povezava med zahtevkom in sodiščem, na katero se je mogoče obrniti, da bi odločilo o njem – zaradi načela procesne ekonomije.²⁴

37. Ob upoštevanju teh splošnih preudarkov je Sodišče skozi svojo sodno prakso opredelilo „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ in „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“.

¹⁹ Glej zgoraj točke od 12 do 15 teh sklepnih predlogov.

²⁰ Pomembna so tudi splošna načela, ki izhajajo iz nacionalnih pravnih sistemov (glej opombo 50 teh sklepnih predlogov).

²¹ Glej zlasti sodbo z dne 22. marca 1983, Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, točki 9 in 10); sodbo Kalfelis (točki 15 in 16), in sodbo Wikingerhof (točka 25).

²² Glej zlasti sodbe Kalfelis (točka 19); z dne 27. oktobra 1998, Réunion européenne in drugi (C-51/97, EU:C:1998:509, točka 16), in Wikingerhof (točka 26).

²³ Splošni namen pravil o pristojnosti iz Uredbe Bruselj I je zagotoviti pravno varnost in v tem okviru izboljšati pravno varstvo oseb s stalnim prebivališčem na ozemlju držav članic. Ta pravila morajo v tem okviru izkazovati visoko raven predvidljivosti: tožeča stranka mora biti zmožna zlahka določiti sodišča, pri katerih lahko vloži tožbo, tožena stranka pa razumno predvideti sodišča, pred katerimi je lahko tožena (glej uvodno izjavo 11 te uredbe in sodbo z dne 17. junija 2021, Mittelbayerischer Verlag, C-800/19, EU:C:2021:489, točka 25 in navedena sodna praksa).

²⁴ Glej zlasti sodbi z dne 6. oktobra 1976, Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133, točka 13), in z dne 20. februarja 1997, MSG (C-106/95, EU:C:1997:70, točka 29), ter sodbo Wikingerhof (točki 28 in 37).

38. *Po eni strani* je iz ustaljene sodne prakse Sodišča, ki izhaja iz sodbe Handte,²⁵ razvidno, da uporaba člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I „predpostavlja določitev pravne obveznosti, ki jo je oseba prostovoljno prevzela v razmerju do druge in na kateri temelji tožba tožeče stranke“.²⁶ Drugače povedano, „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu te določbe zajemajo kakršen koli zahtevk, ki temelji na taki obveznosti.²⁷

39. *Po drugi strani* je iz prav tako ustaljene sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Kalfelis in ki je bila pred kratkim pojasnjena v sodbi Wikingerhof, razvidno, da „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I vključujejo „vsak zahtevk, ki se nanaša na odgovornost tožene stranke in se ne navezuje na zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, te uredbe, „torej ki ne temelji na pravni obveznosti, ki jo je ena oseba v razmerju do druge prostovoljno sprejela“.²⁸

40. Iz povezane razlage teh opredelitev – kot sem pojasnil v sklepnih predlogih v zadevi Wikingerhof²⁹ in kot je Sodišče razsodilo v istoimenski sodbi³⁰ – je razvidno, da je povezava zahtevka z „zadevami v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I ali „zadevami v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, te uredbe odvisna od *obveznosti, na kateri ta zahtevk temelji*.

41. V bistvu opredelitveni „test“ zajema *ugotovitev obveznosti*, na katero se sklicuje tožeča stranka zoper toženo stranko, nato pa še *določitev narave te obveznosti*, ki je odvisna od dejstva ali akta, ki pomeni *temelj zadnjenavedene*. Kot bom še dodatno pojasnil v nadaljevanju, če zadevna obveznost temelji na pogodbi ali drugi obliki prostovoljne zaveze ene osebe do druge, sta ta obveznost in posledično tudi zahtevk „pogodbena“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I. Če pa, nasprotno, zadevna obveznost temelji na „škodnem dogodku“, sta obveznost in zahtevk po naravi „deliktna ali kvazideliktna“ v smislu člena 5, točka 3, te uredbe.³¹ Nazadnje, če je ta temelj kaj drugega, je uporaba ene ali druge od teh določb izključena.

42. V tem okviru Uredba (ES) št. 593/2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I)³² (v nadaljevanju: Uredba Rim I) na eni strani in Uredba (ES) št. 864/2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II)³³ (v nadaljevanju: Uredba Rim II) na drugi strani zagotavljata koristne indice za opredelitev narave danega razmerja in s tem za razsojanje o opredelitvi zahtevka, na katerem to razmerje temelji. Čeprav namreč ti uredbi nimata povsem enakega področja uporabe kot člen 5, točka 1, oziroma člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I³⁴, na področju kolizije zakonov kljub vsemu pomenita protiutež tema določbama, pri čemer je treba te tri uredbe razlagati čim bolj usklajeno.³⁵

²⁵ Sodba z dne 17. junija 1992 (C-26/91, EU:C:1992:268, točka 15).

²⁶ Sodbe z dne 20. januarja 2005, Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, točki 50 in 51); z dne 28. januarja 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, točka 39), in z dne 11. novembra 2020, Ellmes Property Services (C-433/19, EU:C:2020:900, točka 37).

²⁷ Glej moje sklepane predloge v zadevi Wikingerhof (C-59/19, v nadaljevanju: moji sklepnih predlogi v zadevi Wikingerhof, EU:C:2020:688, točka 36).

²⁸ Glej zlasti sodbo Kalfelis (točka 18); sodbo z dne 1. oktobra 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, točka 36), in sodbo Wikingerhof (točka 23).

²⁹ Glej zlasti točke 6, 39, 46, 49, 90 in 118.

³⁰ Glej sodbo Wikingerhof (točka 31).

³¹ Glej moje sklepane predloge v zadevi Wikingerhof (točka 49 in navedena sklicevanja). Glej v zvezi z nedavno uporabo tega „testa“ sodbo z dne 25. marca 2021, Obala i lučice (C-307/19, EU:C:2021:236, točki 88 in 89).

³² Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 (UL 2008, L 177, str. 6).

³³ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 (UL 2007, L 199, str. 40).

³⁴ Glej točki 77 in 78 teh sklepnih predlogov.

³⁵ Glej uvodno izjavo 7 uredb Rim I in Rim II ter moje sklepane predloge v zadevi Wikingerhof (točka 5).

43. Po teh pojasnilih bom v naslednjih oddelkih pojasnil, zakaj zahtevki za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, načeloma – razen v nekaterih primerih – ne spadajo med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ (oddelek 1) in zakaj ne med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ (oddelek 2).

1. Zahtevki za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, načeloma ne spadajo med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“

44. Kot sem pojasnil v točki 38 teh sklepnih predlogov, „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I zajemajo vsak zahtevek, ki temelji na „prostovoljno sprejeti pravni obveznosti“, torej „pogodbeni obveznosti“ v avtonomnem pomenu, v kakršnem se ta pojem razlaga v mednarodnem zasebnem pravu Unije.³⁶ Taka obveznost temelji na pogodbi ali drugi obliki prostovoljne zaveze ene osebe do druge.³⁷

45. V okviru zahtevka, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, pa obveznost vračila, na katero se sklicuje tožeča stranka, na splošno ne izhaja iz take prostovoljne zaveze tožene stranke do nje. Nasprotno, ta obveznost nastane neodvisno od volje obogatele osebe. Čeprav je v obravnavani zadevi predhodnica družbe BP EUROPA začela izvršilni postopek, ki je povzročil njeno obogatitev, je bila njena volja omejena na to. Ni se nameravala zavezati v odnosu do družbe HRVATSKE ŠUME. Navedena obveznost vračila dejansko izhaja neposredno iz zakona, ki iz razlogov pravičnosti določa pravne učinke, če ne obstaja „pravni temelj“, ki upravičuje to obogatitev.

46. Torej obveznost, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, na splošno ne pomeni „prostovoljno sprejete pravne obveznosti“ v smislu sodne prakse v zvezi s členom 5, točka 1, Uredbe Bruselj I. Zahtevki za vračilo, ki temeljijo na taki obogatitvi, torej načeloma ne spadajo med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz te določbe.³⁸

47. To razlago potrjuje besedilo Uredbe Rim II. Iz člena 2(1) te uredbe namreč izhaja, da se obveznost vračila, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, šteje za „nepogodbeno obveznost“, ki spada na področje uporabe te uredbe,³⁹ pri čemer so zanjo v členu 10 določena posebna kolizijska pravila.

48. *Vendar* je treba zgoraj navedeno razlago nekoliko omiliti. Kot namreč zelo upravičeno navaja Komisija, se lahko zahtevki za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, umeščajo v zelo različne okoliščine. Natančneje, čeprav je lahko tak zahtevek vložen med osebama, ki sicer nista

³⁶ Poleg tega je Sodišče to opredelitev preneslo na Uredbo Rim I (glej sodbo z dne 21. januarja 2016, ERGO Insurance in Gjensidige Baltic, C-359/14 in C-475/14, EU:C:2016:40, točka 44).

³⁷ Poudariti želim, da je prvotni temelj vsake obveznosti, tudi „pogodbene obveznosti“, zakon. Vendar je treba opredeliti, ali je v skladu z zakonom dolžniku obveznost naložena zaradi pogodbe ali druge prostovoljne zaveze, ki jo je sprejel, ali neodvisno od take zaveze (glej v tem smislu sodbo Wikingerhof (točki 33 in 34)). Za različne vrste prostovoljnih zavez, ki jih je v svoji sodni praksi priznalo Sodišče, glej moje sklepne predloge v zadevi Wikingerhof (točka 37).

³⁸ Glej v istem smislu Minois, M., Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations, LGDJ, Pariz, 2020, str. 263. Zavedam se, da je Sodišče v sodbi z dne 14. maja 2009, Ilsinger (C-180/06, EU:C:2009:303, točka 57), kot *obiter dictum* nakazalo, da zahtevki, ki temeljijo na „predpogodbi ali kvazipogodbi“, sistematično spadajo na področje uporabe člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I. Vendar menim, da gre v tem primeru za neposrečeno formulacijo. Poleg tega, da že vse od sodbe z dne 17. septembra 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499), velja, da predpogodbena odgovornost spada ne na področje uporabe člena 5, točka 1, ampak člena 5, točka 3, te uredbe (glej opombo 80 teh sklepnih predlogov), kategorija „kvazipogodb“, ki v nekaterih nacionalnih pravnih sistemih vključuje neupravičeno obogatitev (glej točko 28 teh sklepnih predlogov), iz pravkar pojasnenih razlogov ne more biti na splošno zajeta z navedenim členom 5, točka 1.

³⁹ Glej sodbo z dne 21. januarja 2016, ERGO Insurance in Gjensidige Baltic (C-359/14 in C-475/14, EU:C:2016:40, točki 45 in 46). Glej po analogiji tudi sodbo z dne 16. decembra 2008, Masdar (UK)/Komisija (C-47/07 P, EU:C:2008:726, točka 48).

povezani z nikakršnim pravnim razmerjem, kot to *a priori* velja za družbi HRVATSKE ŠUME in BP EUROPA,⁴⁰ je lahko prav tako tesno povezan z obstoječim – ali domnevno obstoječim – pogodbenim razmerjem med strankama v sporu.

49. Kot je namreč Sodišče razsodilo v sodbi Profit Investment SIM,⁴¹ zahtevek za vračilo storitev, zagotovljenih na podlagi neveljavne pogodbe (nične, brezpredmetne itd.), spada med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I. Menim, da je enaka razlaga potrebna v zvezi z zahtevki za vračilo zaradi razdora pogodbe zaradi njene neizpolnitve ali za neupravičeno plačilo v okviru pogodbe, na primer ko pogodbeni dolžnik plača dolg, višji od dejanskega zneska.

50. Čeprav namreč taki zahtevki za vračilo včasih (ne pa vedno) v materialnem pravu temeljijo na pravilih o neupravičeni obogatitvi,⁴² jih je treba za namene uporabe pravil o pristojnosti, določenih v Uredbi Bruselj I, obravnavati, kot da temeljijo na pogodbi. Tožeča stranka se v bistvu sklicuje na „pogodbeno obveznost“, ki je po njenem mnenju neveljavna ali je tožena stranka ni izpolnila, ali pa meni, da jo je sama „čezmerno izpolnila“, s čimer utemeljuje svojo pravico do vračila, ki pomeni zahtevano „popravo“ (*remedy*) takega položaja. Tak zahtevek torej v bistvu temelji na zadevni „pogodbeni obveznosti“, saj obveznost vračila, na katero se sklicuje tožeča stranka, ne obstaja avtonomno.⁴³

51. Poleg tega je s ciljema bližine in učinkovitega izvajanja sodne oblasti, zastavljenima s členom 5, točka 1, Uredbe Bruselj I, skladno to, da se lahko sodišče, pristojno po pogodbi, izreče o posledicah neveljavnosti te pogodbe, njeni neizpolnitvi ali njeni „čezmerni izpolnitvi“, zlasti pa o vračilih, ki iz tega izhajajo.⁴⁴ Natančneje, pristojnost se ne bi smela spreminjati glede na to, ali tožeča stranka, ker tožena stranka ni izpolnila pogodbene obveznosti, zahteva odškodnino ali pa razdor pogodbe in vračilo izmenjanih storitev.⁴⁵ Poleg tega razsojanje o takih zahtevkih za vračilo za sodišče, ki mu je zadeva predložena, večinoma pomeni odločanje o pogodbenih vprašanjih (kot so, odvisno od primera, vprašanja vsebine zadevne pogodbene obveznosti, njene veljavnosti ali načina, kako bi jo

⁴⁰ Predložitvena odločba ne vsebuje podatkov o morebitnih pogodbenih razmerjih kot ozadju zadeve iz postopka v glavni stvari. Iz nje je razvidno, da je bila *po eni strani* družba THE BURMAH OIL (Deutschland) upnica družbe FUTURA. Podlaga za zadevno terjatev je bila morda pogodba, ki je obstajala med tema družbama. *Po drugi strani* se zatrjuje, da je bila družba FUTURA upnica družbe HRVATSKE ŠUME. Torej je med tema družbama morda prav tako obstajala pogodba. Vendar pa ni *a priori* obstajalo nikakršno pogodbeno razmerje med družbama THE BURMAH OIL (Deutschland) in HRVATSKE ŠUME (glej točko 12 teh sklepnih predlogov).

⁴¹ Sodba z dne 20. aprila 2016 (C-366/13, EU:C:2016:282, točki 55 in 58).

⁴² Če je namreč pogodba, na podlagi katere so bile storitve zagotovljene, razveljavljena, obogatitev prejemnika teh storitev izgubi svoj „pravni temelj“ (glej sodbo z dne 16. decembra 2008, Masdar (UK)/Komisija, C-47/07 P, EU:C:2008:726, točka 55). Podobno nima „pravnega temelja“ niti čezmerno plačilo, ki ga izvede dolžnik pogodbene obveznosti, saj presega tisto, kar je bilo pravno utemeljeno. Vendar se v nekaterih pravnih sistemih, med njimi francoskem in madžarskem, za vračila, do katerih pride po izničenju pogodbe, uporabljajo posebna pogodbeno pravila (glej zlasti Von Bar, C. in drugi., *op. cit.*, str. 3860).

⁴³ Glej po analogiji moje sklepane predloge v zadevi Wikingerhof (točka 99). Prav tako je mogoče šteti, da v tem okviru obveznost vračila nalaga zakon zaradi pogodbe, ki zavezuje ali naj bi zavezovala stranki (glej opombo 37 teh sklepnih predlogov).

⁴⁴ Glej v tem smislu sklepane predloge generalnega pravobranilca Y. Bota v zadevi Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2015:274, točke od 69 do 82); Briggs, A., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Law, Oxon, 2009, 5. izdaja, str. od 225 do 227; Magnus, U., in Mankowski, P., *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Otto Schmidt, Köln, 2016, str. od 174 do 176; Hartley, T., *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe – The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*, Oxford University Press, Oxford, 2017, str. 111; Grušić, U., *Unjust enrichment and the Brussels I Regulation*, International & Comparative Law Quarterly, 2019, zvezek 68, št. 4, str. od 837 do 868, zlasti str. od 849 do 861, ter Minois, M., *op. cit.*, str. 322.

⁴⁵ Na splošno opredelitev ne sme biti odvisna od „poprave“ (*remedy*), ki jo zahteva tožeča stranka (glej opombo 82 teh sklepnih predlogov).

tožena stranka morala izpolniti), pri čemer mora presoditi ustrezne dokaze. Torej obstaja posebej tesna povezava med zahtevkom in sodiščem v „kraju izpolnitve zadevne obveznosti“ v smislu te določbe.⁴⁶

52. Poleg tega *po eni strani* člen 12(1)(c) in (e) Uredbe Rim I določa, da pravo, ki se uporablja za pogodbo (tako imenovano „*lex contractus*“), ureja posledice neizpolnitve obveznosti oziroma posledice neveljavnosti pogodbe. Zakonodajalec Unije je torej zavzel stališče, da so zahtevki za vračilo, ki so posledica razdora ali neveljavnosti pogodbe, in obveznosti, na katerih temeljijo, „pogodbene“ narave. *Po drugi strani* je iz člena 10(1) Uredbe Rim II razvidno, da če se nepogodbena obveznost, nastala zaradi neupravičene obogatitve, nanaša na predhodno obstoječe pogodbeno razmerje med strankama (pri čemer je tipičen primer to, da pogodbeni dolжник poplača dolg, višji od dejanskega zneska), za to obveznost velja pravo, ki velja za navedeno razmerje, torej *lex contractus*. Tako je, kolikor je to mogoče, zagotovljena usklajenost med tema uredbama in Uredbo Bruselj I.

2. Zahtevki za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, ne spadajo med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“

53. Naj zdaj v zvezi s členom 5, točka 3, Uredbe Bruselj I opozorim, da je mogoče iz sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Kalfelis, navedene v točki 39 teh sklepnih predlogov, razbrati dva kumulativna pogoja: zahtevak spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu te določbe, če se *po eni strani* „nanaša na odgovornost tožene stranke“ in se *po drugi strani* „ne navezuje na ,zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji““ v smislu člena 5, točka 1, te uredbe.

54. Iz prejšnjega oddelka je razvidno, da se zahtevki za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, ne navezujejo na „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“, saj ne temeljijo na „prostovoljno sprejeti pravni obveznosti“, ampak na „nepogodbene obveznosti“, razen če so tesno povezani z obstoječim – ali domnevno obstoječim – predhodnim pogodbenim razmerjem med strankama v sporu.

55. Preučiti je torej še treba, ali se tak zahtevak „nanaša na odgovornost tožene stranke“ v smislu „sodne prakse Kalfelis“.

56. Kot sem že navedel, se podobno kot hrvaška vlada s tem ne strinjam.⁴⁷

57. *Na prvem mestu* opozarjam, da je na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I za odločanje o „zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ pristojno sodišče v kraju, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer ta grozi. Za uporabo te določbe je torej treba nujno ugotoviti tak „škodni dogodek“. Gre torej za vnaprejšnjo predpostavko vsakega zahtevka v „zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti“.

⁴⁶ Glej točko 36 teh sklepnih predlogov. Naj poudarim, da je – ker je „zadevna obveznost“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I, v zvezi s takimi zahtevki za vračilo, po mojem mnenju pogodbeno obveznost, ki je v zahtevku predstavljena kot neveljavna, neizpolnjena s strani tožene stranke ali „čezmerno izpolnjena“ s strani tožeče stranke (glej točko 50 teh sklepnih predlogov) – pristojno sodišče tisto v kraju, v katerem je bila ali bi morala biti ta obveznost izpolnjena (glej v tem smislu sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Kostañjevec, C-185/15, EU:C:2016:397, točka 64).

⁴⁷ Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, točka 58) in moje sklepne predloge v zadevi Wikingerhof (opomba 66). Glej po drugi strani sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Darmona v zadevi Shearson Lehman Hutton (C-89/91, neobjavljeni, EU:C:1992:410, točka 102).

58. Sodišče je v sodbi Bier⁴⁸ pojem „škodni dogodek“ v smislu 5, točka 3, Uredbe Bruselj I razcepilo na dva ločena koncepta: „škodo“ (ali z drugimi besedami „škodljivo posledico“) in „vzročni dogodek, zaradi katerega je ta škoda nastala“. ⁴⁹ V tem okviru se je Sodišče sklicevalo na elemente, ki sestavljajo nepogodbeno odgovornost, kot izhajajo iz splošnih načel, izoblikovanih v nacionalnih pravnih sistemih držav članic. ⁵⁰ Tako je razsodilo, da „je deliktno ali kvazideliktno odgovornost mogoče upoštevati le, če je mogoče dokazati vzročno zvezo med škodo in dogodkom, zaradi katerega je ta škoda nastala“. ⁵¹

59. Torej se zahtevek „nanaša na odgovornost tožene stranke“ v smislu sodbe Kalfelis, če temelji na „škodnem dogodku“, ki ga je mogoče pripisati toženi stranki in je tožeči stranki povzročil škodo. ⁵² V skladu s sodno prakso Sodišča in splošnimi načeli, navedenimi v prejšnji točki, je tak „škodni dogodek“ nezakonito dejstvo, to je dejanje ali opustitev, ki sta v nasprotju z dolžnostjo ali prepovedjo, naloženima vsakomur z zakonom, in ki drugemu povzročita škodo. ⁵³

60. Vendar se predložitveno sodišče kljub temu sprašuje, ali področja uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, ker se v več jezikovnih različicah razlikuje med zadevami v zvezi z „delikti“ in „kvazidelikti“, ni treba razlagati širše. V tem okviru se nagiba k mnenju, da bi lahko drugi pojem – v nasprotju s prvim – vključeval še druga pravna dejstva, ki niso „škodni dogodki“.

61. Po mojem mnenju ni tako. Sodišče v svoji sodni praksi v zvezi s členom 5, točka 3, Uredbe Bruselj I upravičeno ni nikoli razločevalo „kvazideliktov“ od „deliktov“. Poleg tega, da navedenega razlikovanja ne najdemo v vseh jezikovnih različicah te uredbe, ⁵⁴ namen vključitve izraza „kvazidelikt“ v nekatere od njih še ni razširiti področje uporabe te določbe. Dejansko je to poklon francoskemu pravu, katerega posebnost je ločevanje odškodninske odgovornosti, ki izhaja iz namernih dejanj (delikti) od tiste, ki izhaja iz škodnih dogodkov, storjenih zaradi zavestne ali nezavestne malomarnosti (kvazidelikti). ⁵⁵ Skratka, namen tega izraza je zgolj v zadevnih jezikovnih različicah pojasniti, da so s to določbo zajeti „škodni dogodki“ neodvisno od odgovora

⁴⁸ Sodba z dne 30. novembra 1976 (21/76, EU:C:1976:166).

⁴⁹ Glej sodbo z dne 30. novembra 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, točke od 13 do 15).

⁵⁰ Glej sodbo z dne 30. novembra 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, točka 17). V zvezi s tem je Sodišče včasih menilo, da je treba pojme, uporabljene v Uredbi Bruselj I, razlagati s sklicevanjem na cilje in sistem navedene uredbe na eni strani ter *splošna načela, ki izhajajo iz vseh nacionalnih pravnih sistemov*, na drugi strani (glej zlasti sodbo z dne 25. marca 2021, Obala i lučice, C-307/19, EU:C:2021:236, točka 60 in navedena sodna praksa). Kategorije iz Uredbe Bruselj I namreč povzemajo pojme, ki izhajajo iz civilnega, gospodarskega in procesnega prava („pogodba“, „delikt“ itd.), katerih pomena ni mogoče izpeljati zgolj z vidika ciljev in sistema te uredbe. Sodišče se pri podaji avtonomne opredelitve teh pojmov izrecno ali implicitno sklicuje zlasti na navedena splošna načela, ki omogočajo izoblikovanje „jedra“ vsakega od njih. V vseh spornih primerih je treba dati prednost opredelitvi, ki se najbolje sklada s cilji in sistemom navedene uredbe (glej po analogiji moje sklepane predloge v zadevi Verein für Konsumenteninformation, C-272/18, EU:C:2019:679, točka 47).

⁵¹ Sodba z dne 30. novembra 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, točka 16). Glej tudi sodbe z dne 16. julija 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, točka 28); z dne 18. julija 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, točka 34), in z dne 21. aprila 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, točka 41).

⁵² Glej sodbo z dne 21. aprila 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, točki 39 in 40).

⁵³ Glej v tem smislu sodbe z dne 17. septembra 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, točki 25 in 27); z dne 1. oktobra 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, točki 41 in 42); z dne 18. julija 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, točke od 35 do 38); z dne 21. aprila 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, točka 50), ter sodbo Wikingerhof (točke 33, 34 in 36). Ideja o nezakonitem dejstvu izhaja iz različnih jezikovnih različic Uredbe Bruselj I (glej zlasti italijansko („in materia di *illeciti civili* dolosi o colposi“) in nizozemsko („*onrechtmatige daad*“) različico (moj poudarek)). Vendar kljub temu ni mogoče izključiti možnosti, da se člen 5, točka 3, te uredbe uporablja tudi za posebne primere nekrivdne odgovornosti, v okviru katerih zakon določa, da nekatere dejavnosti, ki so sicer zakonite, povzročijo odgovornost, in sicer za posebne vrste škode, ki jih povzročijo drugim. Vendar v obravnavani zadevi ne gre za ta poseben primer.

⁵⁴ Kolikor sem našel, se izraz „kvazidelikt“ v členu 5, točka 3, Uredbe Bruselj I v neki obliki pojavi v bolgarski, španski, češki, nemški, grški, angleški, francoski, hrvaški, italijanski, latvijski, litvanski, madžarski, malteški, poljski, romunski in slovenski jezikovni različici. Ni pa ga v danski, estonski, nizozemski, portugalski, slovaški, finski in švedski različici.

⁵⁵ Glej člen 1241 francoskega civilnega zakonika. To razlikovanje poleg tega jasno izhaja iz italijanske različice Uredbe Bruselj I („in materia di *illeciti civili dolosi o colposi*“) (moj poudarek).

na vprašanje, ali so bili storjeni namerno ali iz malomarnosti.⁵⁶ „Delikti“ in „kvazidelikti“ sta dve različici enih in istih „dogodkov“. Kot poleg tega navaja tudi samo predložitveno sodišče, tudi če bi bile s pojmom „kvazidelikt“ zajete še druge vrste pravnih dejstev, ne bi bilo z navedenim členom 5, točka 3, podano nikakršno merilo glede pristojnosti za zadevne zahtevke.

62. Iz navedenih preudarkov je razvidno, da se zahtevak „nanaša na odgovornost tožene stranke“ v smislu sodbe Kalfelis in torej spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, če temelji na nepogodbni obveznosti, ki izhaja – kot sem pojasnil v točki 41 teh sklepnih predlogov – iz „škodnega dogodka“ („delikta“ ali „kvazidelikta“), kot je opredeljen v točki 59 teh sklepnih predlogov.⁵⁷ Nasprotno pa zahtevak, ki temelji na nepogodbni obveznosti, ki izhaja iz pravnega dejstva, ki ni „škodni dogodek“, ne spada na področje uporabe te določbe. Če povzamem, z navedeno določbo niso zajete vse nepogodbne obveznosti, ampak vanjo spada ena od njihovih podkategorij, ki jo bom poimenoval „deliktne ali kvazideliktne obveznosti“.

63. Čeprav je tako s kategorijo „zadev v zvezi z delikti ali kvazidelikti“, kot je bila razložena v sodbi Kalfelis, zajetih veliko različnih vrst odgovornosti⁵⁸, kljub temu – v nasprotju s tem, na kar napeljuje Komisija – to ni „rezidualna kategorija“, v katero bi bilo mogoče vključiti kakršen koli zahtevak na podlagi civilne ali gospodarske obveznosti, ki ni „pogodbne“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe Bruselj I.⁵⁹ V tej sodbi je Sodišče zgolj navedlo, da se ta določba in člen 5, točka 3, *vzajemno izključujeta*, saj en sam zahtevak, s katerim se zatrjuje odškodninska odgovornost, ne more hkrati spadati na področje uporabe obeh določb.⁶⁰ Vendar obstajajo zahtevki, ki niso zajeti niti z eno niti z drugo od njiju, ker temeljijo na obveznostih, ki niso niti „pogodbne“ niti „deliktne ali kvazideliktne“.

64. *Na drugem mestu* pa, čeprav je zahtevak za vračilo, neupravičeni obogatitvi, načeloma oprt na nepogodbno obveznost,⁶¹ ta obveznost ne izhaja iz „škodnega dogodka“, ki bi ga bilo mogoče pripisati toženi stranki, v smislu člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.⁶² Kot je namreč v bistvu navedlo predložitveno sodišče, neupravičene obogatitve ni mogoče obravnavati kot tak „dogodek“. V nasprotju s trditvijo češke vlade in Komisije torej ne gre za „kvazidelikt“ v smislu te določbe.

⁵⁶ Glej zlasti Dickinson, A., *The Rome II Regulation*, Oxford University Press, 2008, str. 347 in 348, ter Magnus, U., in Mankowski, P., *op. cit.*, str. 271. Ob tem še menim, da tudi primeri objektivne odgovornosti, ki so odvisni zgolj od ugotovitve škodnega dogodka ne glede na kakršen koli moralni element, spadajo na področje uporabe te določbe.

⁵⁷ Glej po analogiji moje sklepne predloge v zadevi Wikingerhof (točka 46). Sodišče je z obratnega zornega kota že uporabilo pojem „terjatev na podlagi deliktnega dejanja“ (sodba z dne 25. oktobra 2012, Folien Fischer in Fofitec, C-133/11, EU:C:2012:664, točka 43).

⁵⁸ Glej sodbo z dne 30. novembra 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, točka 18). Glej za druge primere moje sklepne predloge v zadevi Wikingerhof (točka 48).

⁵⁹ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca C. Ch. Gulmanna v zadevi Reichert in Kockler (C-261/90, neobjavljeni, EU:C:1992:78, ZOdl., str. 2169); sklepne predloge generalnega pravobranilca F. G. Jacobsa v zadevi Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, točki 53 in 57) in sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, točka 98). Drži sicer, da je Sodišče v sodbah z dne 27. oktobra 1998, Réunion européenne in drugi (C-51/97, EU:C:1998:509, točka 24); z dne 13. marca 2014, Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, točka 27), in z dne 28. januarja 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, točka 44), navedlo, da bi bilo treba zadevne zahtevke, če ne bi bili zajeti z „zadevami v zvezi s pogodbenimi razmerji“, obravnavati, kot da spadajo med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“. Vendar je bilo tako razlogovanje Sodišča posledica dejstva, da so zahtevki vsekakor temeljili na nezakonitem dejstvu, ki ga je bilo mogoče pripisati toženi stranki in je povzročilo škodo tožeči stranki. Edino odprto vprašanje je bilo, ali je ta odgovornost „pogodbena“ ali „deliktna“.

⁶⁰ Glej sodbo Wikingerhof (točka 26).

⁶¹ Glej točko 54 teh sklepnih predlogov.

⁶² Glej v tem smislu sodbo House of Lords (Združeno kraljestvo) z dne 30. oktobra 1997, Kleinwort Benson Ltd proti City of Glasgow District Council [1997] UKHL 43; Magnus, U., in Mankowski, P., *op. cit.*, str. 272; Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe, LGD*, Pariz, 4. izdaja, 2010, str. 219; Grušić, U., *op. cit.*, str. 86; ter Minois, M., *op. cit.*, str. od 262 do 265.

65. Obveznost vračila, na kateri temelji tak zahtevak, je namreč posledica tega, da je tožena stranka prejela obogatitev in da ne obstaja (oziroma je bil v tem primeru retroaktivno odpravljen) „pravni temelj“, ki jo je upravičeval.⁶³ Kot torej upravičeno trdi hrvaška vlada, tak zahtevak *ne predpostavlja nikakršnega dejanja ali kakršne koli škodne opustitve, ki bi jo bilo mogoče pripisati toženi stranki*. Zadevna obveznost je nastala spontano, *neodvisno* od njenega ravnanja.⁶⁴

66. Češka vlada v bistvu odgovarja, da bi bilo treba dogodek, ki je povzročil obogatitev (in sicer v obravnavani zadevi izvedbo izvršilnega postopka, ki je bil pozneje razveljavljen, s strani tožene stranke iz postopka v glavni stvari) izenačiti s „škodnim dogodkom“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.

67. Vendar menim, da taka izenačitev ni mogoča. *Najprej*, če sem natančen, obveznost, na kateri temelji zahtevak za vračilo zaradi neupravičene obogatitve, ne izhaja iz dogodka, ki je povzročil to obogatitev, ampak iz same obogatitve. *Dalje*, tega povzročilnega dogodka ni mogoče vedno pripisati toženi stranki. Nasprotno, pogosto ga je mogoče pripisati tožeči stranki – ki je na primer po pomoti nakazala nedolgovani denarni znesek. *Nazadnje*, čeprav se je v obravnavani zadevi izvedba izvršilnega postopka zgodila na pobudo tožene stranke iz postopka v glavni stvari, tega ni mogoče obravnavati kot „škodni dogodek“, saj v takem dejanju ni ničesar nezakonitega in tožeči stranki iz postopka v glavni stvari ni povzročil „škode“ v pravnem pomenu besede.

68. Komisija odgovarja, da naj bi bil „škodni dogodek“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I to, da tožena stranka iz postopka v glavni stvari spornega zneska obogatitve tožeči stranki iz postopka v glavni stvari ni vrnila, s čimer naj bi kršila člen 1111 zakona o obligacijskih razmerjih.⁶⁵

69. Te trditve ni mogoče sprejeti. Zatrjevana obveznost vračila je namreč že po predpostavki obstajala pred morebitno zavrnitvijo tožene stranke iz postopka v glavni stvari, da bi jo izpolnila. Če bi se štel, da je navedena obveznost posledica ravnanja zadnjenavedene, bi to pomenilo krožno razlogovanje. Podlaga za zadevno obveznost je nastala pred tem, in sicer – naj spomnim – v trenutku prejema neupravičene obogatitve (oziroma v obravnavani zadevi v trenutku, ko je bil izvršilni postopek razglašen za neveljaven *ex tunc*).

70. Če bi bilo treba poleg tega že zgolj to, da tožena stranka ni izpolnila predhodno obstoječe obveznosti, obravnavati kot „škodni dogodek“, bi bilo področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I izjemno široko, saj je tožbeni zahtevak v civilnih in gospodarskih zadevah na splošno obrazložen s tem, da tožena stranka ni izpolnila domnevne obveznosti.⁶⁶

71. V nasprotju s trditvijo Komisije položaj ni primerljiv s tistim, obravnavanim v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba *Austro-Mechana*,⁶⁷ na katero se prav tako sklicuje predložitveno sodišče. Menim namreč, da so okoliščine te zadeve zelo posebne.

⁶³ Glej točko 32 teh sklepnih predlogov.

⁶⁴ Glej v tem smislu sodbo z dne 16. decembra 2008, *Masdar (UK)/Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726, točka 49), in sklepnne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, točka 62).

⁶⁵ Naveden v točki 11 teh sklepnih predlogov.

⁶⁶ Glej sklepnne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, točka 61). Tak rezultat bi bil v nasprotju z načelom ozke razlage te določbe (glej točko 83 teh sklepnih predlogov).

⁶⁷ Sodba z dne 21. aprila 2016 (C-572/14, EU:C:2016:286).

72. Opozoriti je treba, da je Sodišče v tej sodbi razsodilo, da zahtevek za plačilo „pravičnega nadomestila“ iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi⁶⁸, kakršen je vložila družba Austro-Mechana, organizacija za kolektivno upravljanje avtorskih pravic, zoper družbe skupine Amazon, spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I⁶⁹. Ta zahtevek je temeljil na obveznosti plačila navedenega „nadomestila“, ki bi jo morala izpolniti družba Amazon na podlagi avstrijskega prava, ker je na avstrijskem ozemlju tržila nosilce podatkov.⁷⁰ V tem primeru ne gre za nezakonito dejstvo. Vendar je to ravnanje pripomoglo k škodi, povzročeni imetnikom pravic z izdelavo zasebnih kopij njihovih zaščiteneh predmetov. V skladu s sodno prakso Sodišča pa je namen navedenega „nadomestila“ odprava te škode. Družba Austro-Mechana kot organizacija za kolektivno upravljanje je to „nadomestilo“ prejela za račun imetnikov pravic, ki jih je predstavljala. Škoda, na katero se je sklicevala ta družba, je bila torej škoda, povzročena tem imetnikom. Skratka, ob upoštevanju celotnega položaja je obveznost, uporabljena kot podlaga za zahtevek, dejansko izhajala iz „škodnega dogodka“.⁷¹ Poleg tega so bila avstrijska sodišča v najboljšem položaju za presojo škode, povzročene tem imetnikom zaradi zasebnih kopij, ki so jih izdelali avstrijski uporabniki (ki so bile odvisne od števila nosilcev podatkov, ki so jih v Avstriji prodale družbe skupine Amazon), s tem pa tudi za odločanje o višini „pravičnega nadomestila“, ki ga morajo te družbe plačati.⁷²

73. *Na tretjem mestu*, razlaga, po kateri zahtevek za vračilo, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, ne spada na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, je po mojem mnenju potrjen s še enim odlomkom sodbe Kalfelis. Naj spomnim, da je v zadevi, v kateri je bila izrečena ta sodba, posameznik vložil tožbo zoper svojo banko zaradi neuspešnih borznih transakcij, pri čemer je v tem okviru vložil kumulativne zahtevke, ki so temeljili na treh vrstah podlage, in sicer na pogodbeni odgovornosti, deliktne odgovornosti in nazadnje še na neupravičeni obogatitvi. V tem okviru je predložitveno sodišče Sodišče spraševalo zlasti o tem, ali je sodišče, ki je na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I pristojno za odločanje o zahtevku na podlagi deliktne odgovornosti, podredno pristojno tudi za odločanje o zahtevkih na podlagi pogodbene odgovornosti in neupravičene obogatitve.

74. Sodišče je na to vprašanje odgovorilo, „da pristojno sodišče na podlagi [člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I] pri odločanju o elementu tožbe, ki temelji na deliktu, ni pristojno za odločanje o drugih elementih iste tožbe, katerih podlaga niso delikti“.⁷³ V okoliščinah, kakršne so bile povzete v prejšnji točki, pa izraz „katerih podlaga niso delikti“ implicitno, a nujno napotuje na pogodbeno odgovornost in na *neupravičeno obogatitev*.

75. *Na četrtem mestu*, v nasprotju s češko vlado in Komisijo menim, da z besedilom Uredbe Rim II ni mogoče omajati, ampak prej podkrepiti razlago, predlagano v teh sklepnih predlogih.

⁶⁸ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).

⁶⁹ Naj opozorim, da morajo države članice, ki v svoji zakonodaji določijo izjemo od pravice reproduciranja (tako imenovana izjema „za zasebno kopiranje“) zaščiteneh predmetov imetnikov, določiti plačilo „pravičnega nadomestila“ v korist teh imetnikov. Čeprav bi morali to „nadomestilo“ načeloma plačati uporabniki, ki te kopije naredijo, lahko države članice njegovo plačilo naložijo tudi osebam, ki tržijo nosilce podatkov, ki navedene kopije omogočajo (glej člen 5(2)(b) Direktive 2001/29 in sodbo z dne 21. aprila 2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, točke od 17 do 26 in navedena sodna praksa).

⁷⁰ Glej sodbo z dne 21. aprila 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, točka 37).

⁷¹ Ta sodba torej spada med posebne primere, navedene v opombi 53 teh sklepnih predlogov.

⁷² Glej v tem smislu moje sklepne predloge v zadevi Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:90, točka 93). Nasprotno pa menim, da take bližine v obravnavani zadevi ni (glej točke od 84 do 89 teh sklepnih predlogov).

⁷³ Sodba Kalfelis (točka 19) (moj poudarek).

76. Čeprav so namreč – kot sem navedel v točki 47 teh sklepnih predlogov – s to uredbo med „nepogodbene obveznosti“, ki spadajo na njeno področje uporabe, zajete obveznosti, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, te znotraj navedene uredbe spadajo v *posebno kategorijo*.⁷⁴

77. Natančneje, Uredba Rim II *po eni strani* v poglavju II ne vsebuje pravil, ki bi se uporabljala za nepogodbene obveznosti, ki izhajajo iz „škodnega dejanja“. Ta pojem ima po mojem mnenju enak pomen kot identičen pojem iz člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.⁷⁵ Tukaj gre torej za „deliktne ali kvazideliktne obveznosti“, navedene v točki 62 teh sklepnih predlogov.⁷⁶ Skratka, to poglavje II načeloma zajema iste obveznosti kot navedeni člen 5, točka 3.⁷⁷

78. *Po drugi strani* so v Uredbi Rim II v poglavju III zbrana pravila, ki se uporabljajo za nepogodbene obveznosti kot posledice „dejanja, ki ni škodno dejanje“.⁷⁸ Zahtevki na podlagi zadevnih obveznosti že po predpostavki ne bi smeli spadati na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.⁷⁹ Navedeno poglavje III pa zajema neupravičeno obogatitev. Ta razvrstitev tako potrjuje, da obveznost vračila, na kateri temelji zahtevek zaradi take obogatitve, ne izhaja iz „škodnega dogodka“ v smislu navedenega člena 5, točka 3.⁸⁰

79. *Ob upoštevanju zgornjih preudarkov* menim, da zahtevki za vračilo, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, ne spadajo na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.⁸¹

⁷⁴ Kar se ujema z dejstvom, da neupravičena obogatitev v materialnem pravu držav članic spada v kategorijo *sui generis* (glej točko 29 teh sklepnih predlogov).

⁷⁵ Glede na izraženo prizadevanje zakonodajalca Unije, da se ti uredbi razlagata usklajeno (glej točko 42 teh sklepnih predlogov).

⁷⁶ V Uredbi Rim II – v nasprotju z nekaterimi jezikovnimi različicami Uredbe Bruselj I – ni napoteno na pojem „kvazidelikt“. Vendar je v uvodnih izjavah 11 in 12 te uredbe kljub vsemu pojasnjeno, da se kolizijska pravila, ki jih vsebuje, uporabljajo zlasti za „odgovornosti za škodno dejanje“ (ali „deliktno odgovornost“) in za „objektivno odgovornost“.

⁷⁷ Glej v tem smislu sodbo z dne 28. julija 2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, točka 39). S to razliko, da stvarno področje uporabe Uredbe Bruselj I vsebuje izjeme, ki jih v Uredbi Rim II ni, in obratno.

⁷⁸ Glej uvodno izjavo 29 Uredbe Rim II.

⁷⁹ Znova napotujem na točko 62 teh sklepnih predlogov. Menim, da je v tem obsegu področje uporabe Uredbe Rim II širše od področja uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I. Drži sicer, da je Sodišče v sodbi z dne 17. septembra 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499), razsodilo, da tožba za ugotovitev predpogodbene odgovornosti spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu te določbe, medtem ko je zakonodajalec Unije „*culpa in contrahendo*“ razvrstil v člen 12 Uredbe Rim II, in sicer med „dejanja, ki niso škodna dejanja“. Posledica tega je določena neusklajenost. Kot je namreč razsodilo Sodišče, je obveznost odprave škode, povzročene z neupravičeno prekinitvijo pogajanj o sklenitvi pogodbe, pravzaprav „škodno dejanje“, ki ga je mogoče pripisati toženi stranki in ki zajema kršitev pravnih pravil, ki strankam nalagajo, da med takimi pogajanjmi ravnajo v dobri veri (glej točki 25 in 27 navedene sodbe).

⁸⁰ Menim torej, da je trditev, ki jo je Komisija navedla na strani 8 obrazložitvenega memoranduma k predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti („Rim II“), predstavljenega 22. junija 2003 (COM(2003) 427 final), da neupravičena obogatitev spada med „kvazidelikte“, napačna. „Kvazidelikti“ kot „škodna dejanja“ v nasprotju z neupravičeno obogatitvijo spadajo v poglavje II Uredbe Rim II.

⁸¹ Naj poudarim, da odločilni dejavnik ni to, da je namen takega zahtevka *vračilo* premoženja. Kot sem že navedel v točki 41 teh sklepnih predlogov, je opredelitev zahtevka odvisna od *temelja* obveznosti, na katero se opira ta zahtevek, ne pa od „poprave“ (*remedy*), ki jo zahteva tožeča stranka. Zato menim, da zahtevki za vračilo, ki temeljijo na „škodnem dogodku“ (glej pojem „restitution for wrongdoing“ v *common law*), spadajo na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I (glej v istem smislu Magnus, U., in Mankowski, P., *op. cit.*, str. 272). Enako *mutatis mutandis* velja v okviru Uredbe Rim II (glej Dickinson, A., *op. cit.*, str. 301–307, 496 in 497).

80. V nasprotju s tem, na kar napeljuje češka vlada, ta razlaga ne povzroči nikakršnega odrekanja pravnega varstva. V položajih, ko se člen 5, točka 1, te uredbe ne uporablja,⁸² to zgolj pomeni, da posameznik nima možnosti izbire pristojnosti za vložitev zahtevka, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, saj je treba tak zahtevek vložiti pri sodiščih države članice, v kateri ima stalno prebivališče tožena stranka, kot to določa splošno pravilo iz člena 2(1) navedene uredbe.⁸³

81. *Poleg tega* je ta rezultat, *prvič*, v celoti skladen s sistemom Uredbe Bruselj I. Naj opozorim, da ta temelji prav na *načelu* pristojnosti sodišča v kraju stalnega prebivališča tožene stranke.⁸⁴ V zvezi s tem je Sodišče že večkrat razsodilo, da je mogoče to splošno pravilo, ki je izraz maksime *actor sequitur forum rei*,⁸⁵ pojasniti z dejstvom, da se lahko tožena stranka načeloma preprosteje brani pred sodišči v kraju svojega stalnega prebivališča.⁸⁶ Odločitev, da se da prednost toženi stranki, je utemeljena z dejstvom, da je ta stranka v postopku na splošno v slabšem položaju, saj ta ni bil začet na njeno pobudo in je torej podvržena tožbi tožeče stranke.⁸⁷

82. Zato ni mogoče po zgledu Komisije trditi, da na področju civilnih in gospodarskih obligacijskih razmerij ne bi smela obstajati „pravna praznina“ med členom 5, točka 1, in členom 5, točka 3, Uredbe Bruselj I ter da bi torej morala vedno obstajati alternativa pristojnosti sodišč države članice stalnega prebivališča tožene stranke. Če bi bile vedno na voljo dodatne sodne pristojnosti, določene s tema določbama, bi bilo splošno pravilo potisnjeno v ozadje, s čimer bi bila v nasprotju z voljo zakonodajalca Unije dana velika prednost tožeči stranki.⁸⁸

83. Nasprotno in v skladu z mojimi pravkaršnjimi pojasnili je Sodišče že večkrat razsodilo, da je treba člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I kot odstopanje od tega splošnega pravila razlagati ozko, kar ne dopušča „razlage zunaj primerov, ki so izrecno navedeni“ v tej določbi.⁸⁹ Če pa bi se pojem „škodni dogodek“ razlagal tako široko, kot to predlagata češka vlada in Komisija, bi se tem ta določba uporabila prav v primeru, ki v njej ni izrecno naveden, torej v primeru neupravičene obogatitve.⁹⁰

84. *Drugič*, ne prepriča me niti to, da je drugačna razlaga potrebna zaradi ciljev bližine in učinkovitega izvajanja sodne oblasti, na katerih temelji člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.⁹¹

⁸² Glej zgoraj točke od 44 do 52 teh sklepnih predlogov.

⁸³ Položaj se torej precej razlikuje od tistega iz sodbe z dne 16. decembra 2008, Masdar (UK)/Komisija (C-47/07 P, EU:C:2008:726), ki jo je navedla češka vlada. Sodišče je v tej sodbi razsodilo, da so sodišča Unije, ki so v skladu s členom 268 in členom 340, drugi odstavek, PDEU izključno pristojna za odločanje o zahtevkih v „zadevah v zvezi z nepogodbeno odgovornostjo“, vloženih zoper Unijo, na isti podlagi prav tako pristojna za odločanje o tožbi, ki temelji na neupravičeni obogatitvi (glej točko 48 te sodbe). Nasprotna razlaga bi namreč po njegovem mnenju lahko privedla do odrekanja pravnega varstva. Ker so namreč v sistemu Pogodbe DEU nacionalna sodišča pristojna za izrekanje o „pogodbeni odgovornosti“ Unije, sodišča Unije pa za odločanje od njeni „nepogodbeni odgovornosti“, bi ozka razlaga drugega pojma lahko ustvarila negativno kolizijo pristojnosti, saj ne bi bila niti nacionalna sodišča niti sodišča Unije pristojna za odločanje o taki tožbi (glej točko 49 navedene sodbe). Nasprotno pa v sistemu Uredbe Bruselj I na to težavo ne naletimo.

⁸⁴ Glej točko 35 teh sklepnih predlogov.

⁸⁵ Ta maksima izraža zamisel, da mora tožeča stranka spor zoper toženo stranko sprožiti pred sodišči v kraju stalnega prebivališča zadnjenavedene.

⁸⁶ Glej zlasti sodbe z dne 17. junija 1992, Handte (C-26/91, EU:C:1992:268, točka 14); z dne 13. julija 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, točka 35), in z dne 19. februarja 2002, Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, točka 52).

⁸⁷ Glej sodbo z dne 20. marca 1997, Farrell (C-295/95, EU:C:1997:168, točka 19).

⁸⁸ Glej v zvezi s tem sklepane predloge generalnega pravobranilca F. G. Jacobsa v zadevi Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, točka 55).

⁸⁹ Glej zlasti sodbo z dne 18. julija 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, točka 31 in navedena sodna praksa).

⁹⁰ Navedena logika ozke razlage je še toliko nujnejša, ker bi nasprotna rešitev v številnih primerih privedla do podelitve pristojnosti sodišču v kraju stalnega prebivališča tožeče stranke, s čimer bi se izoblikovalo pravilo *forum actoris*, diametralno nasprotno splošnemu pravilu, določenemu z Uredbo Bruselj I (glej sodbo z dne 19. septembra 1995, Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, točka 13). Komisija namreč predlaga, naj se za „kraj nastanka škode“ šteje kraj, v katerem bi bilo treba obogatitev vrniti tožeči stranki – kar bi po mojem mnenju v večini primerov privedlo do določitve kraja, v katerem ima ta stalno prebivališče.

⁹¹ Glej točko 36 teh sklepnih predlogov.

85. Namreč, poleg dejstva, da ta cilja nikakor ne omogočata neupoštevanja besedila navedenega člena 5, točka 3, tudi dvomim, da v obravnavani zadevi obstaja „posebej tesna“ povezava med zahtevkom iz postopka v glavni stvari in hrvaškim sodiščem, pri katerem ga je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari vložila, ter da bi bilo zato to sodišče nujno v boljšem položaju kot nemška sodišča za odločanje o trditvah te družbe – da bi torej opredelilo, ali so pogoji za neupravičeno obogatitev izpolnjeni⁹² –zlasti glede zbiranja in presoje s tega vidika upoštevanih dokazov.

86. Predložitveno sodišče, ki se mu pridružujeta češka vlada in Komisija, meni, da je tako, ker se je dogodek, ki je povzročil obogatitev, torej izvršilni postopek, ki ga je začela predhodnica družbe BP EUROPA, zgodil na Hrvaškem. Vsi upoštevni dejanski elementi naj bi bili tako povezani s to državo, medtem ko je v Nemčiji zgolj stalno prebivališče tožene stranke iz postopka v glavni stvari.

87. Vendar je treba za odločanje o zahtevku za vračilo, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, za začetek opredeliti prav to, ali je do take obogatitve sploh prišlo. Tako se ne zdi, da bi bila v najboljšem položaju za odločanje o takem zahtevku sodišča v kraju, kjer se je zgodil dogodek, ki je povzročil obogatitev, ampak prej tista v kraju, kjer naj bi tožena stranka to obogatitev domnevno prejela.

88. Po analogiji člen 10(3) Uredbe Rim II določa, da je, če je do neupravičene obogatitve prišlo brez predhodno obstoječega razmerja med strankama in ti nimata običajnega prebivališča v isti državi, pravo, ki se uporablja za nepogodbeno obveznost, ki izhaja iz te obogatitve, pravo države, v kateri „je neupravičena obogatitev nastala“. Torej ne gre za državo, v kateri se je zgodilo dejanje, ki je povzročilo obogatitev, ampak za državo, v kateri je tožena stranka prejela zadevno gospodarsko korist. V primeru prenosa sredstev na bančni račun, kar se je zgodilo v obravnavani zadevi, je država obogatitve država, v kateri se nahaja bančna ustanova, pri kateri je odprt račun.⁹³

89. V obravnavani zadevi pa je ta kraj verjetno v Nemčiji.⁹⁴ Torej so v najboljšem položaju za presojo resničnosti te obogatitve sodišča države članice, v kateri je stalno prebivališče tožene stranke, če se ujemajo s sodišči v kraju, v katerem je bila obogatitev prejeta.⁹⁵ Po mojem mnenju je iz tega razvidno, da na splošno ne obstaja „posebej tesna“ povezava med zahtevki, ki temeljijo na neupravičeni obogatitvi, in pristojnostjo sodišča, ki ni sodišče stalnega prebivališča tožene stranke.⁹⁶

90. Naj k temu še dodam, da se praktična nevšečnost, ki za družbo HRVATSKE ŠUME nastane zaradi tega, ker mora tožbo zoper družbo BP EUROPA vložiti pri sodiščih države članice, kjer ima ta stalno prebivališče (nevšečnost ki, naj spomnim, izhaja iz volje zakonodajalca Unije⁹⁷) izravna s postopkovno prednostjo: ob predpostavki, da je zahtevek utemeljen in se premoženje

⁹² Kot je opozorjeno v točki 31 teh sklepnih predlogov.

⁹³ Glej v zvezi s tem Commercial Court, Queen's Bench Division (Združeno kraljestvo), sodba z dne 15. julija 2015, Banque Cantonale de Genève proti Polevent Ltd in drugi, [2016] 2 W.L.R. 550, točka 18, ter A., *op. cit.*, str. 503–508. Poleg tega je Parlament v zakonodajnem postopku predlagal, naj se kot navezna okoliščina uporabi „pravo države, v kateri je nastala večina dogodkov, iz katerih izhaja neupravičena obogatitev, ne glede na državo, v kateri je obogatitev nastala“ (moj poudarek) (glej Stališče Evropskega parlamenta, sprejeto na prvi obravnavi dne 6. julija 2005 z namenom sprejetja Uredbe (ES) št. .../2005 Evropskega parlamenta in Sveta o pravu, ki se uporabi za nepogodbene obveznosti („Rim II“), dokument P6_TC1-COD(2003)0168). Vendar zakonodajalec Unije tega predloga na koncu ni upošteval.

⁹⁴ Vendar v predložitveni odločbi ni nobenega podatka o tem.

⁹⁵ Glede dokaza o soodnosnem prikrajšanju tožeče stranke iz postopka v glavni stvari in neobstoju „pravnega temelja“ menim, da se ta v obravnavani zadevi ujema s sodbo Vrhovni sud (vrhovno sodišče) (glej točko 14 teh sklepnih predlogov), ki bo lahko v Nemčiji priznana, ne da bi bilo treba za priznanje začeti kakršen koli poseben postopek (glej člen 33 Uredbe Bruselj I).

⁹⁶ Glej sklepe predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, točka 69) in sodbo House of Lords (Združeno kraljestvo), Kleinwort Benson Limited proti City of Glasgow District Council, mnenje Lorda Goffa.

⁹⁷ Glej točko 81 teh sklepnih predlogov.

tožene stranke iz postopka v glavni stvari nahaja v Nemčiji, bo tožeča stranka iz postopka v glavni stvari že imela nacionalni izvršilni naslov za izterjavo spornega zneska (sodbo, ki jo bodo v prihodnje izrekla nemška sodišča), zato ji bo prihranjen postopek eksekvatur, v katerem bi se v tej državi članici kot izvršljiva priznala morebitna hrvaška sodba.⁹⁸

V. Predlog

91. Glede na vse navedeno Sodišču predlagam, naj na prvo vprašanje, ki ga je postavilo Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (višje gospodarsko sodišče, Hrvaška), odgovori:

Člen 5, točka 1, in člen 5, točka 3, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da zahtevek za vračilo, ki temelji na neupravičeni obogatitvi:

- ne spada med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu prvonavedene določbe, razen če je tesno povezan z obstoječim – ali domnevno obstoječim – predhodnim pogodbenim razmerjem med strankama v sporu, in
- ne spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu drugonavedene določbe.

⁹⁸ Glej člene od 38 do 41 Uredbe Bruselj I.